

— fra Finn Jacobi: "Religionerne (S. 242-244)"

31. Luther. Et opgør med gerningsretfærdigheden

Vi finder ofte mennesker, der beder, faster, skænker gaver, gør dette og hint og i andre menneskers øjne fører et fromt liv; men spørger du dem selv, om de nu også er sikre på, at det, de gør, er Gud velbehageligt, så siger de nej, det ved de ikke eller tvivler på det. Dertil kommer, at der er nogle højlærde folk, der leder dem på vildspor og siger, at det ikke er nødvendigt at være sikker herpå, og som alligevel ikke foretager sig andet end at lære, at man skal gøre gode gerninger. Nu er det sådan, at alle disse gerninger ikke sker i tro; derfor er de intet værd, helt døde. For sådan som ens samvittighed har det med Gud og ens gudstro er, sådan er de gerninger, der bliver resultatet heraf. Nu er der ingen tro, ingen god samvittighed for Gud; derfor er det intet bevendt med de gode gerninger, og deres hele liv og al deres godhed er for intet at regne. Det er grunden til, at de beskylder mig for at forbyde gode gerninger, når jeg sætter troen så højt og forkaster disse gerninger uden tro, mens jeg netop ville lære troens virkelige gode gerninger.

Spørger du dem endvidere, om de også anser det for en god gerning, når de udfører deres håndværk, går, står, spiser, drikker og laver alt det arbejde, livets opretholdelse og almenvellet kræver, — om de tror, at Gud finder behag i sligt, så vil du finde, at de siger nej og opfatter begrebet de gode gerninger så snævert, at der kun bliver tale om sådan noget som at bede i kirken, faste og give almisser. De andre gerninger anser de for at være uden betydning, som om Gud ingen vægt lagde på den slags ting, og således afkorter og forringer de ved deres fordømte mangel på tro den tjeneste, de skylder Gud, som dog alt tjener, der kan gøres, siges og tænkes i tro. (...)

Således kan nu enhver selv mærke og føle, hvornår han gør noget godt, og hvornår han ikke gør det. For finder han i sit hjerte forvisningen om, at det behager Gud, så er det, han gør, godt, om det så var så lidt som at løfte et halmstrå. Er denne tillid ikke til stede og er han i tvivl, så er det, han gør, ikke en god gerning, om den så vakte alle døde til live og mennesket lod sig brænde levende. Det lærer Sankt Paulus (Rom. 14,23): »Alt, hvad der ikke sker ud af« eller »i tro, det er synd.« Ved troen som hovedgerning og ved ingen anden gerning bærer vi navnet kristne og troende. For alle andre gerninger kan en hedning, jøde, tyrk eller synder også udføre; men at stole helt og fuldt på, at han har Guds velvilje, det er kun muligt for en kristen, der gennem troen har nået afklaring og fasthed. (...)

I denne tro bliver alle gerninger ligestillede, og den ene er som den anden; al forskel mellem gerningerne falder væk, hvad enten de nu er store eller små, kort- eller langvarige, mange eller få. For gerningerne er ikke gode i sig selv, men ved troen, der uden forskel forbliver den samme i alle disse gerninger og virker og lever, hvor mange og forskellige de end måtte være, ligesom alle lemmer lever af hovedet og virker og bærer navnet og uden hoved er der ikke et lem, der kan leve, virke eller have et navn. Deraf følger endvidere, at en kristen, der lever i denne tro, ikke behøver nogen lærer i gode gerninger, men hvad der ligger lige for hånden, det gør han, og alt er velgjort.

Luther →
Paulus

Det kan vi give et simpelt, kødeligt eksempel på: Dersom en mand (eller en kvinde) antager, at den anden nærer kærlighed og velvilje til ham, og tror fuldt og fast derpå – hvem lærer ham da, hvordan han skal opføre sig, hvad han skal gøre, undlade, sige, fortie og tænke? Tilliden alene lærer ham alt dette og mere, end der behøves. Da findes der for ham ingen forskel på gerningerne: Han gør det store, langvarige, mangfoldige lige så gerne som det små, kortvarige, enkle og det med et glad, fredfyldt og tillidsfuldt hjerte. Men dersom der er tvivl, da søger man efter, hvad der vil være bedst, da begynder man at udmale sig forskellige gerninger, som man vil erhverve sig velvilje ved, og skrider til værket med tungt hjerte og stor ulyst og er alligevel indfanget, mer end halvt fortvivlet og bliver ofte til nar. Således ved også en kristen, der i forholdet til Gud lever i denne tillid, alt, formår alt, tror sig i stand til alt, der skal gøres, og gør alt glad og fri – ikke for at samle megen fortjeneste og gode gerninger sammen, men fordi det er ham en lyst, således at behage Gud, og han tjener Gud uden tanke på at få noget til gengæld, tilfreds med, at han derved er Gud til behag. Men det omvendte er tilfældet, dersom nogen ikke er enig med Gud eller tvivler på det. Han begynder da bekymret at spekulere på, hvorledes han dog skal stille Gud tilfreds og vinde ham med mange gerninger. Han iler til Santiago, til Rom og Jerusalem, farer hid og did, beder bønner her, går til skrifte der, spørger denne og hin og finder dog ingen hvile og gør alt med beklemt, fortvivlet og trist hjerte. Skriften kalder da også sådanne gerninger på hebræisk *aven amal*; på vort sprog »møje og arbejde«; dertil kommer, at det ikke er gode gerninger og alt er spildt. Der er mange, der er blevet forrykte derover, og af angst er de drevet ud i jammer og elendighed. Derom står der i Visdommens bog (5,6f): »Vi er blevet trætte på den forkerete vej og har vandret ad tunge, sure veje; men Guds vej har vi ikke erkendt, og retfærdighedens sol er ikke stået op for os.«

Luther: Sermon von den guten Werken. 1520. W.A. 6. Bd. s. 205f